

DOOR ONNO BOONSTRA

Putdeksels

Toen onze wijken gebouwd gingen worden, gebeurde dat op een systematische manier. Voordat de eerste huizen verrezen was een stratenplan gemaakt, waren de percelen uitgezet en de rooilijnen vastgesteld. Maar dat was niet alles. Onder de grond kwamen leidingen voor water, gas, elektriciteit en telefoon. Veel van die leidingen zijn in de loop van de tijd vervangen, verwijderd of vernieuwd. Al die veranderingen zijn aan onze blik onttrokken, maar op straatniveau zijn er toch genoeg verwijzingen te vinden naar wat er onder de grond is aangelegd.

Ik heb het dan over putdeksels, of putkoppen zoals ze in het jargon heten. Je vindt ze door de hele wijk heen in talloze vormen en maten. De meeste zijn van gietijzer, maar sommige zijn gedeeltelijk van gekleurd kunststof.

De meeste putdeksels geven toegang tot het riool of de waterleiding, maar er zijn er ook een paar te vinden (met de naam HD gas of Lovink Terborg) die een verbinding hebben met een aardgasleiding. Een paar kleine gele deksels geven toegang tot een peilbuis, die in de bodem is geplaatst om de hoogte, de kwaliteit en de kwantiteit van het grondwater vast te kunnen stellen.

Vaak staat de naam van de firma op de putdeksels vermeld. Zo zijn in de wijk deksels te vinden van de firma's Weegels en Nering Bögel uit Weert, De Globe uit Tegelen, W.M. ten Cate uit Almelo, TBS uit Soest, W. Kolk uit Hengelo en AVK uit Vaassen. De nieuwste putdeksels zijn van Aquagate uit Nederweert.

Van de meeste deksels valt hoogstens bij benadering vast te stellen wanneer ze zijn geplaatst, maar voor de putdeksels van één firma is dat overduidelijk, omdat er een jaartal op staat. Het zijn toevallig ook de oudste deksels die in onze wijken te vinden zijn. Ze zijn van de Compagnie Générale des Conduites d'Eau Liège. Dat was de Belgische moedermaatschappij van de Arnhemsche Waterleiding-Maatschappij, die in 1882 was opgericht. In Arnhem werd gebruik gemaakt van een systeem van waterpompen, -reservoirs en -leidingen dat was ontworpen door ingenieur Hidde Halbertsma. Vandaar dat ook zijn naam op de putdeksels is terug te vinden: Hydrant Systeem Halbertsma.

Op vier plekken in de wijk zijn ze te vinden. Op Velperweg liggen er nog een paar uit 1933, en ook aan het begin van de Weg naar het Lange Water ligt er een uit dat jaar. De oudste putdeksels van de Compagnie in onze wijken, met de jaartallen 1928 en 1929, zijn te vinden langs de Kloosterstraat en de Van Maerlantstraat.

Putdeksel van de Compagnie Générale des Conduites d'Eau, voor Velperweg 145a.